

แนวทางการออกแบบภูมิทัศน์ถนนเพื่อพัฒนาเป็น เส้นทางชมทิวทัศน์

อรอำไพ สามขุนทด¹

ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

onumpai.s@ku.ac.th

ภาวิณี อินชมภู²

ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ipavinee@yahoo.com

Received 2019-10-23; Revised 2020-02-25; Accepted 2020-04-15

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีประเด็นคำถาม คือ การออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนเพื่อพัฒนาเป็นเส้นทางชมทิวทัศน์ควรมีแนวทางอย่างไร จากวัตถุประสงค์ของโครงการที่ศึกษาและสำรวจถนนทางหลวงชนบท เพื่อนำเสนอแนวทางการออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์ และเพื่อสร้างองค์ความรู้สำหรับงานพัฒนาเส้นทางชมทิวทัศน์ การเก็บข้อมูล ประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐาน เนื้อหาคุณค่า ข้อมูลโครงข่ายคมนาคมและมาตรฐานความปลอดภัย ปัจจัยต่อผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบ การวิเคราะห์ข้อมูลเน้นไปที่การวิเคราะห์มุมมองและทิวทัศน์ และการวิเคราะห์ศักยภาพและอุปสรรคในการพัฒนา แนวคิดในการออกแบบ เน้นการนำเสนอจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของเส้นทาง รักษาทิวทัศน์และสภาพภูมิทัศน์เดิม พัฒนาในระดับที่เหมาะสม เท่าที่จำเป็น แบบเรียบง่าย กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม แข็งแรงทนทาน คำนึงถึงการดูแลรักษา องค์ประกอบของเส้นทางชมทิวทัศน์ ได้แก่ จุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดเส้นทาง จุดชะลอรถชมทิวทัศน์ จุดพักรถชมทิวทัศน์ จุดท่องเที่ยว ทางจักรยาน ต้นไม้ถนน ระบบป้าย ข้อเสนอแนะการดำเนินงานขั้นต่อไป คือ การสำรวจในระดับละเอียดเพื่อการออกแบบในรายละเอียด ตลอดจนการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้การพัฒนาเส้นทางชมทิวทัศน์ประสบผลสำเร็จและยั่งยืน

คำสำคัญ: แนวทางการออกแบบภูมิทัศน์ถนน เส้นทางชมทิวทัศน์

¹ อาจารย์ ดร.

² อาจารย์

Roadside Landscape Design Guidelines for Developing a Scenic Route Project

*Onumpai Samkhuntod*³

*Department of Landscape Architecture, Faculty of Architecture, Kasetsart University
onumpai.s@ku.ac.th*

*Pavinee Inchompoo*⁴

*Department of Landscape Architecture, Faculty of Architecture, Chulalongkorn University
ipavinee@yahoo.com*

Abstract

This research article contains question of how to design and improve roadside landscape for a scenic route. What are the appropriate guidelines? The objectives of the project are: to study and survey rural roads; to propose guidelines for designing and improving the corridor landscape; and to develop knowledge for a scenic route development project. Data collection consisted of basic road information, intrinsic quality of scenic route, transportation network and road safety, and impact factors. The analysis was focused on visual and scenic assessment, as well as potential and constraints in developing the project. The landscape conceptual design emphasized on presenting identity and unique features of the route, along with preserving scenic quality and landscape characteristics. The development should be on a proper scale based on necessity, simple design which harmonizes with the surroundings, and durability and convenience of maintenance. The scenic route main features consist of the start and end points, scenic points, tourism attraction parking, bicycle paths, landscaping, and signage. Suggestions for the next phase is to conduct site survey in detail for landscape design development including collaborating with stakeholder agencies and local communities for a successful and sustainable development of scenic routes.

Keywords: roadside landscape design guidelines, scenic routes

³ Lecturer, Ph.D.

⁴ Lecturer

บทนำ

ที่มา ความสำคัญ และประเด็นปัญหา

การเดินทางด้วยรถยนต์อาจมีวัตถุประสงค์เพื่อท่องเที่ยวพักผ่อน เพื่อความเพลิดเพลิน หรือเพื่อชื่นชมความงามของทิวทัศน์ และเรียนรู้สิ่งที่พบเห็นสองข้างทาง โดยมีองค์ประกอบทางกายภาพที่สำคัญคือ ถนน ซึ่งอาจเชื่อมโยงเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว หรือผ่านไปในพื้นที่ที่มีทิวทัศน์สวยงาม ทั้งพื้นที่ธรรมชาติ พื้นที่เกษตรกรรม ชุมชนที่มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น ถนน จึงมีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นเส้นทางชมทิวทัศน์ได้ ตามที่ จามรี อาระยานิมิตสกุล และคณะ (2552, 2) ได้อธิบายไว้ว่า

“เส้นทางชมทิวทัศน์ หมายถึง เส้นทางที่ผู้คนสามารถสัญจรบนเส้นทางพร้อมกับชื่นชมความสวยงามของธรรมชาติ หรือความเฉพาะตัวของวัฒนธรรม หรือระลึกถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ มีโอกาสได้ซาบซึ้งและตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรที่มีคุณค่าที่ต้องรักษาไว้ ทั้งทิวทัศน์ คุณค่าทางโบราณคดี วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ นันทนาการ และทัศนียภาพ เส้นทางชมทิวทัศน์เป็นเส้นทางที่มีความพิเศษ มีความสวยงาม เส้นทางชมทิวทัศน์อาจเป็นจุดหมายปลายทางในตัวเอง กล่าวคือ ถือว่าการเดินทางระหว่างเส้นทางนั้นเป็นการท่องเที่ยวพักผ่อนไปในตัวระหว่างการเดินทาง หรืออาจเป็นเส้นทางผ่านเข้าถึงจุดท่องเที่ยวที่มีคุณค่าอื่นๆ ด้วย”

ถนนที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นเส้นทางชมทิวทัศน์ได้นี้ ส่วนหนึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรมทางหลวงชนบท ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เห็นความสำคัญของการพัฒนาเส้นทางชมทิวทัศน์ สนับสนุนให้ดำเนินโครงการจัดทำแผนปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนโครงข่ายกรมทางหลวงชนบทเพื่อการท่องเที่ยว โดยให้สำนักทางหลวงชนบท 18 สำนัก ส่งข้อมูลถนนที่มีศักยภาพเบื้องต้น 40 สายทาง ใน 28

จังหวัด เพื่อนำมาศึกษา สํารวจ ประเมินและลำดับความสำคัญ จากนั้นคัดเลือก 20 สายทางมาจัดทำตัวอย่างแนวคิดในการออกแบบภูมิทัศน์ และตัวอย่างการออกแบบภูมิสถาปัตยกรรมขั้นต้น ซึ่งการเสนอแนะการออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์สองข้างทางโดยคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่เหมาะสมสามารถใช้ประโยชน์จากถนนได้อย่างหลากหลายและกว้างขวางมากขึ้น ทั้งในเรื่องการท่องเที่ยว นันทนาการ การเรียนรู้และเศรษฐกิจชุมชน นอกเหนือไปจากเรื่องการคมนาคมขนส่งที่เป็นประโยชน์พื้นฐานของเส้นทางคมนาคมโดยทั่วไป

ในบทความวิจัยนี้ จึงได้ตั้งคำถามว่า การออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนเพื่อพัฒนาเป็นเส้นทางชมทิวทัศน์ควรมีแนวทางอย่างไร เพื่อหาคำตอบถึงลักษณะการดำเนินงาน การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล งานออกแบบภูมิสถาปัตยกรรมขั้นแนวคิดและงานออกแบบขั้นต้น ให้สามารถถอดองค์ความรู้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเส้นทางชมทิวทัศน์ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้และงานวิจัยเกี่ยวกับเส้นทางชมทิวทัศน์ ตลอดจนการศึกษาและสำรวจถนนทางหลวงชนบท สำหรับใช้เป็นข้อมูลในการออกแบบภูมิทัศน์
- 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนสำหรับพัฒนาให้เป็นเส้นทางชมทิวทัศน์สามารถนำไปต่อยอดดำเนินการออกแบบรายละเอียดภูมิสถาปัตยกรรมได้
- 3) เพื่อสร้างองค์ความรู้สำหรับงานออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนเพื่อพัฒนาเป็นเส้นทางชมทิวทัศน์ให้สามารถนำไปปรับใช้กับถนนสายอื่นๆ ได้ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

- 1) ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเอกสารและสำรวจภาคสนาม เพื่อเก็บข้อมูลถนนและเนื้อหาคุณค่าเส้นทางชมทิวทัศน์ นำมาวิเคราะห์เพื่อระบุคุณค่าและเอกลักษณ์ของเส้นทาง พร้อมทั้งคัดเลือกพื้นที่พัฒนาจุดชมทิวทัศน์
- 2) ศึกษาข้อมูลเอกสารในเรื่องแนวทางการพัฒนาเส้นทางชมทิวทัศน์ เกณฑ์มาตรฐาน ข้อกำหนดต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนกรณีศึกษาในต่างประเทศ นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลภาคสนาม
- 3) จัดทำแนวคิดในการออกแบบเส้นทาง และร่างการออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ นำเสนอแก่เจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนางานขั้นต่อไป
- 4) จัดทำแนวทางการออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์ของแต่ละเส้นทาง ประกอบด้วย แผนที่แสดงเส้นทาง ตำแหน่งเนื้อหาคุณค่าและแหล่งท่องเที่ยว การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกและองค์ประกอบภูมิสถาปัตยกรรม ผังบริเวณพื้นที่พัฒนาเป็นจุดชมทิวทัศน์ ภาพร่างในการออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์ และรายละเอียดอื่นๆ
- 5) สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากการสำรวจและคัดกรองประเมินศักยภาพเบื้องต้น มีถนนทางหลวงชนบทที่ได้นำมาศึกษาและจัดทำแนวทางการออกแบบภูมิทัศน์ทั่วประเทศรวม 20 สายทาง แบ่งตามภูมิภาคได้เป็น 4 ภูมิภาค คือ

- ภาคเหนือ มี 5 สายทาง ได้แก่ ถนนรอบกว๊านพะเยาฝั่งตะวันตก จังหวัดพะเยา ถนนสาย ชร.4044 จังหวัดเชียงราย ถนนสาย มส.4001 ถนนสาย มส.4009 และถนนสายแยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1095-บ้านเมืองแปง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 8 สายทาง ได้แก่ ถนนสาย รอ.4043 จังหวัดร้อยเอ็ด ถนนสาย บก.3009

จังหวัดบึงกาฬ ถนนรอบลำทวน จังหวัดยโสธร ถนนสาย มค.4007 จังหวัดมหาสารคาม ถนนสาย นม.1016-นม.3052-นม.3138 จังหวัดนครราชสีมา ถนนเข้ามอหินขาว จังหวัดชัยภูมิ ถนนสาย มท.3003 จังหวัดมุกดาหาร และถนนสาย นค.3040 จังหวัดหนองคาย

- ภาคกลางและภาคตะวันออก มี 3 สายทาง ได้แก่ ถนนสาย ขบ.1003 จังหวัดชลบุรี ถนนสาย ชน.1021 จังหวัดชัยนาท และถนนเข้าจุดชมทิวทัศน์เขื่อนแควน้อยบำรุงแดน จังหวัดพิษณุโลก

- ภาคใต้ มี 4 สายทาง ได้แก่ ถนนสาย ขพ.4008 จังหวัดชุมพร ถนนสาย ปข.4020 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ถนนสาย พง.5012 จังหวัดพังงา และถนนสาย กบ.4021 จังหวัดกระบี่

ผลการวิจัย

การเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

การสำรวจและเก็บข้อมูลถนนเพื่อพัฒนาเป็นเส้นทางชมทิวทัศน์ เน้นไปที่เรื่องของทิวทัศน์และสิ่งที่มองเห็นได้ในขณะสัญจรไปตามเส้นทาง ควรเป็นภาพมองที่สวยงามและต่อเนื่อง และมีเนื้อหาคุณค่าเฉพาะของเส้นทางนั้นๆ (ภาพที่ 1) ได้แก่ คุณค่าเชิงทิวทัศน์ คุณค่าเชิงธรรมชาติ คุณค่าเชิงวัฒนธรรม คุณค่าเชิงนันทนาการ ควบคู่ไปกับการเก็บข้อมูลด้านอื่นๆ แล้วนำมาจัดทำเป็นแผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งและองค์ประกอบของเส้นทาง (ภาพที่ 2) การเก็บข้อมูลประกอบด้วยส่วนสำคัญ 5 ส่วน ดังนี้

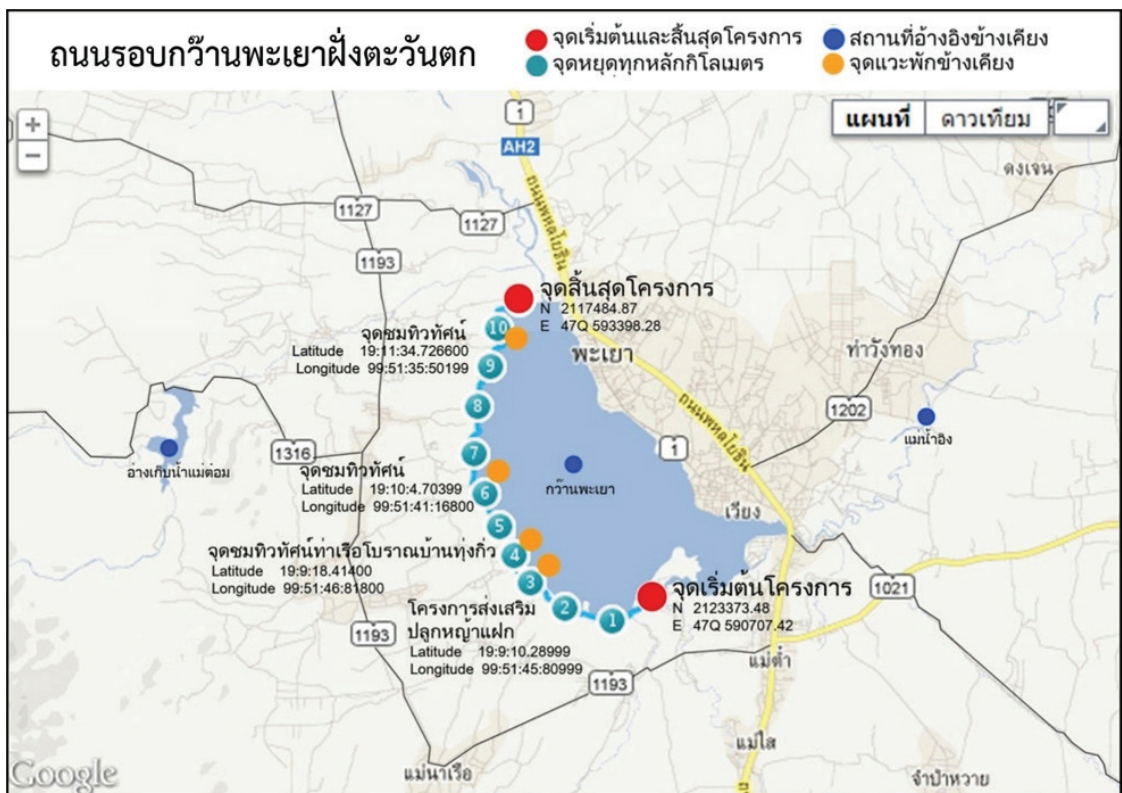
- 1) ข้อมูลพื้นฐานของเส้นทาง ได้แก่ ชื่อ หมายเลข ตำแหน่งที่ตั้ง จุดเริ่มต้น จุดสิ้นสุด ระยะทาง
- 2) เนื้อหาคุณค่าของเส้นทาง ได้แก่ คุณค่าเชิงทิวทัศน์ คุณค่าเชิงธรรมชาติ คุณค่าเชิงวัฒนธรรม คุณค่าเชิงนันทนาการ รวมทั้งลักษณะการใช้ที่ดินสองข้างทาง
- 3) ข้อมูลด้านโครงข่ายคมนาคมและมาตรฐานความปลอดภัย ได้แก่ ลักษณะการใช้งาน การเชื่อมโยงเป็น

โครงข่ายถนนท้องถิ่น มาตรฐานความปลอดภัยของถนน องค์ประกอบถนน ชนิดผิวทาง ขนาดสภาพเส้นทางและการบำรุงรักษา

- 4) ปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพของเส้นทาง ได้แก่ ความพร้อมของพื้นที่โครงการ การสนับสนุนนโยบายและยุทธศาสตร์ ความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้อง ศักยภาพในการดูแลจัดการ ปัจจัยด้านเศรษฐศาสตร์
- 5) ปัจจัยที่มีผลต่อความเสี่ยงและผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้น ได้แก่ ผลกระทบเชิงลบต่อสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมท้องถิ่น ปัญหาเร่งด่วน ภัยคุกคาม ความอ่อนไหวเสี่ยงภัย

ภาพที่ 1 เนื้อหาคุณค่าของเส้นทางชมทิวทัศน์
ที่มา: โครงการจัดทำแผนปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนโครงข่ายทางหลวง
ชนบทเพื่อการท่องเที่ยว 40 แห่ง

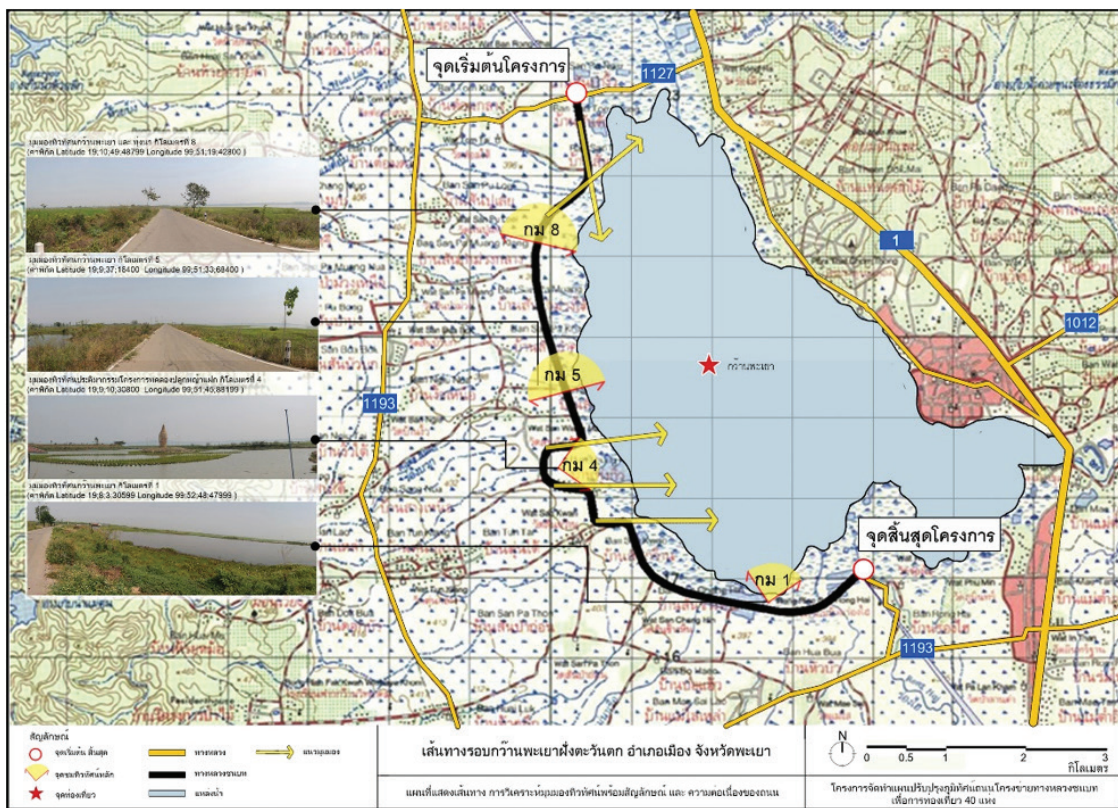
ภาพที่ 2 แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งและองค์ประกอบของเส้นทาง

ที่มา: ฐานข้อมูลแผนที่, Retrieved September 28, 2019; <https://www.google.co.th/maps/>

การวิเคราะห์ข้อมูลจะเน้นไปที่การวิเคราะห์มุมมองและทิวทัศน์ (ภาพที่ 3) ว่ามีลักษณะเด่นและสวยงามอย่างไร ตำแหน่งที่ตั้งอยู่ตรงไหน เช่น ทิวทัศน์ผืนน้ำและท้องฟ้า แบบเปิดโล่งกว้างไกล ทิวทัศน์พระอาทิตย์ขึ้นยามเช้า ทิวทัศน์นาข้าวและนาบัวตามฤดูกาล ฯลฯ ส่วนการวิเคราะห์ศักยภาพและอุปสรรคในการพัฒนา (ภาพที่ 4) เพื่อระบุพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นจุดชมทิวทัศน์ สำหรับการออกแบบวิธีการชมทิวทัศน์ในขั้นต่อไป โดยเน้นไปที่พื้นที่ที่มีอยู่เดิมว่ามีศักยภาพหรืออุปสรรคในการปรับปรุงอย่างไร

แนวคิดในการออกแบบเส้นทาง

แนวคิดในการออกแบบภูมิทัศน์เพื่อพัฒนาเป็นเส้นทางชมทิวทัศน์ เน้นไปที่การนำเสนอจุดเด่นหรือเอกลักษณ์ของเส้นทาง การรักษาทิวทัศน์หรือสภาพภูมิทัศน์ดั้งเดิมที่ปราศจากการตกแต่งเพิ่มเติม การสงวนรักษาทัศนภาพ และเนื้อหาคุณค่าของเส้นทางเอาไว้ คำนึงถึงความปลอดภัยในการใช้งานและการสัญจรไปตามเส้นทาง ความสามารถในการเข้าถึงและความสะดวกในการใช้งาน ตลอดจนการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการ

ภาพที่ 3 แสดงการวิเคราะห์มุมมองและทิวทัศน์

ที่มา: ฐานข้อมูลแผนที่; กรมแผนที่ทหาร, แผนที่ประเทศไทย มาตรฐาน 1:50,000 ชุด L7018 ระหว่าง 4947 II จังหวัดพะเยา

ใช้งาน โดยให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม สร้างเฉพาะเท่าที่จำเป็น เน้นแบบเรียบง่าย กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น คำนึงถึงความแข็งแรงทนทาน เนื่องจากเป็นพื้นที่สาธารณะและมักจะอยู่กลางแจ้ง เพื่อไม่ให้เป็นการรบกวนการดแลร์กษาในระยะยาว

ควรประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้

จุดเริ่มต้นเส้นทาง ติดตั้งป้ายสัญลักษณ์เส้นทางและ
ป้ายข้อมูลรวม ปรับภูมิทัศน์เพื่อนำทางเข้าให้ชัดเจน จัด
ระเบียบป้ายชื่อ ป้ายหน่วยงาน และป้ายอื่นๆ บริเวณแยก

ทางเข้า หากสภาพพื้นที่เอื้ออำนวยสามารถปลูกไม้ยืนต้นเพิ่มเติมเพื่อสร้างบรรยากาศและทิวทัศน์พิเศษให้แก่บริเวณ เลือกใช้พรรณไม้พื้นถิ่นที่มีลักษณะพิเศษ สวยงาม หรือมีการออกดอกตามช่วงฤดูกาล เป็นต้น

จุดสิ้นสุดเส้นทาง ติดตั้งป้ายสัญลักษณ์เพื่อแสดงว่า เป็นจุดสิ้นสุดเส้นทาง หากมีแหล่งท่องเที่ยวหรือเส้นทาง ชมทิวทัศน์สายอื่นในบริเวณใกล้เคียง ควรติดตั้งป้ายบอก ทิศทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวหรือเส้นทางนั้น เพื่อเป็นการ เชื่อมโยงโครงข่ายด้านการท่องเที่ยว ในกรณีที่จุดสิ้นสุด เส้นทางเชื่อมต่อกับถนนสายอื่น ซึ่งจะทำให้เป็นจุด ทางเข้าเส้นทางได้นั้น ควรติดตั้งป้ายชื่อและสัญลักษณ์ เส้นทางขนาดย่อมและป้ายข้อมูลรวม รวมทั้งการปรับ ภูมิทัศน์เพื่อเน้นทางเข้า จัดระเบียบป้าย ปักไม้ยืนต้น เพิ่มเติม ในลักษณะเดียวกับจุดเริ่มต้นเส้นทาง

จุดชะลอรถชมทิวทัศน์ บริเวณที่มีทิวทัศน์สวยงามมองเห็นได้ในขณะที่อยู่ในยานพาหนะ เป็นช่วงถนนที่ไม่สามารถจัดเป็นที่จอดรถได้ หรือไม่คุ้มค่าในการพัฒนาสิ่งก่อสร้าง หรือมีทิวทัศน์น่าสนใจแต่ไม่ถึงกับโดดเด่นสามารถพัฒนาเป็นบริเวณชะลอรถเพื่อชมทิวทัศน์ โดยติดตั้งป้ายเตือนที่ระยะก่อนถึง 1 กิโลเมตร เพื่อให้ผู้ขับขี่ลดความเร็วและเตรียมชะลอรถได้ทัน เมื่อถึงบริเวณที่จะชมทิวทัศน์ ระบุตำแหน่งโดยการทาสีสัญลักษณ์บนผิวจราจรแทนการติดตั้งป้ายเพื่อไม่ให้มีป้ายหรือสิ่งใดๆ มาบดบังทัศนียภาพหรือกลายเป็นสิ่งแปลกปลอมในภูมิทัศน์บริเวณนั้น ควรดูแลรักษาตัดแต่งต้นไม้ริมถนน สาขกิ่งไม้และวัชพืชต่างๆ ไม่ให้บดบังทิวทัศน์ ตลอดจนควบคุมหรือห้ามติดตั้งป้ายอื่นๆ เพื่อรักษาคุณภาพทิวทัศน์ควบคู่กันไป

จุดพักรถชมทิวทัศน์ บริเวณที่มองเห็นทิวทัศน์สวยงามและมีขนาดพื้นที่กว้างพอ สามารถพัฒนาเป็นจุดแวะพักจอดรถและชมทิวทัศน์ เน้นการพัฒนาบนพื้นที่ที่เป็นจุดจอดรถเดิม เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะเท่าที่จำเป็น เช่น ที่จอดรถ จุดชมทิวทัศน์ ศาลา ระเบียบ ทางเดินยกระดับ ที่จอดรถจักรยาน ป้ายชื่อเส้นทาง ป้ายข้อมูลรวม ฯลฯ เน้นการใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น เรียบง่ายใช้วัสดุธรรมชาติ วัสดุที่แข็งแรง ทนทานต่อการใช้งาน กลางแจ้ง กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ไม่เป็นภาระในการดูแลบำรุงรักษา ควรมีการประสานความร่วมมือกับองค์กรหรือชุมชนท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการหรือดูแลรักษาพื้นที่ต่อไป

จุดท่องเที่ยว สำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม เช่น น้ำตก แหล่งน้ำ ชายหาด ถ้ำ วัด หมู่บ้าน ฯลฯ สามารถขอความร่วมมือหน่วยงานหรือชุมชนเจ้าของพื้นที่เพื่อจัดเป็นจุดบริการข้อมูล ติดตั้งป้ายข้อมูลรวมของเส้นทาง

ทางจักรยาน เลือกเสนอแนะทางจักรยานเฉพาะเส้นทางที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยว มีโอกาสที่ประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวสามารถปั่นจักรยานเพื่อการออกกำลังกายและนันทนาการ รวมทั้ง

ปริมาณการจราจรตลอดเส้นทางไม่หนาแน่น โดยมีแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาเส้นทางจักรยาน ดังนี้

- ปรับปรุงซ่อมแซมผิวทางเดิมให้เรียบและอยู่ในสภาพดี โดยไม่ต้องขยายผิวทาง ไม่จำเป็นต้องทำทางจักรยานแยกต่างหาก
- ติดตั้งป้ายสัญลักษณ์เส้นทางจักรยานและป้ายระวังผู้ใช้จักรยาน เพื่อเตือนให้รถยนต์ใช้ความระมัดระวังในการสัญจร พร้อมทั้งการทำสัญลักษณ์บนไหล่ทาง
- ติดตั้งป้ายจำกัดความเร็วของการจราจรไม่เกิน 50 กิโลเมตรต่อชั่วโมง ซึ่งเป็นมาตรฐานความเร็วสูงสุดที่ปลอดภัยสำหรับเส้นทางที่รถยนต์และจักรยานสัญจรร่วมกัน
- ทำความสะอาดผิวทางอย่างสม่ำเสมอ ไม่ให้มีเศษขยะ ก้อนกรวด ฯลฯ ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อการปั่นจักรยาน รวมทั้งดูแลบำรุงรักษาเส้นทางกำจัดเศษใบไม้และวัชพืชต่างๆ
- บริเวณจุดพักรถชมทิวทัศน์หรือจุดท่องเที่ยวควรติดตั้งที่จอดรถจักรยาน หรือพัฒนาเป็นจุดเปลี่ยนถ่ายการสัญจร
- ปลุกไม้ยืนต้นเพิ่มเติมตามแนวถนนเพื่อให้ร่มเงาและสร้างบรรยากาศที่ร่มรื่นให้แก่ผู้สัญจร

ต้นไม้ถนน สำหรับช่วงถนนที่สภาพภูมิทัศน์สองข้างทางเป็นที่โล่ง ขาดร่มเงา หรือช่วงที่ไม่มีทิวทัศน์โดดเด่น หรือบริเวณที่ต้องการเน้นบรรยากาศเป็นพิเศษ เช่น จุดเริ่มต้นเส้นทาง จุดพักรถชมทิวทัศน์ ฯลฯ ควรปลูกไม้ยืนต้นตามแนวนอนเพิ่มเติมเพื่อสร้างร่มเงาและบรรยากาศอันรื่นรมย์ของการสัญจร หลีกเลี้ยงไม้พุ่มหรือไม้ประดับตกแต่งขนาดเล็ก ใช้ไม้ยืนต้นพื้นถิ่นเป็นหลักเพื่อสร้างความคุ้นเคยและเอกลักษณ์ให้แก่เส้นทาง สามารถเจริญเติบโตได้เอง ไม่เป็นภาระในการดูแลรักษา หรือเลือกใช้ต้นไม้ประจำจังหวัด หรือเลือกใช้ต้นไม้ที่มีการเปลี่ยนแปลง เช่น ออกดอก ผลิบาน ไปตามฤดูกาล เพื่อสร้างบรรยากาศที่เปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลา ส่วนบริเวณที่ต้องการเปิดมุมมองเพื่อชมทิวทัศน์ ก็ยังสามารถปลูกต้นไม้ได้โดยการ

เว้นระยะการปลูกมากขึ้น หรือเลือกใช้ต้นไม้ที่มีทรงพุ่มโปร่ง เป็นต้น ทั้งนี้ ไม่ควรนำพรรณไม้ต่างถิ่นเข้ามาปลูก ซึ่งจะทำให้ลายบรรยากาศและคุณลักษณะภูมิทัศน์ดั้งเดิมของพื้นที่ รวมทั้งในบางกรณีต้นไม้ที่อาจไม่แข็งแรง หรือต้องการการดูแลรักษาเป็นพิเศษ

งานออกแบบภูมิทัศน์เส้นทาง

งานออกแบบภูมิทัศน์ถนนเพื่อพัฒนาเป็นเส้นทางชมทิวทัศน์ ในลักษณะของงานออกแบบภูมิสถาปัตยกรรมขั้นต้น เป็นการมองภาพรวมของทั้งเส้นทาง กำหนดทิศทางการพัฒนา ระบุพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนา แล้วดำเนินการออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ นำเสนอผังบริเวณ ทศนียภาพก่อนและหลังการปรับปรุง ตลอดจนรายละเอียดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีตัวอย่าง ดังนี้

ถนนรอบกว๊านพะเยาฝั่งตะวันตก อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เป็นเส้นทางที่เริ่มต้นจากแยกถนนสายพย001. มีสภาพทางคดโค้งลัดเลาะไปตามริมกว๊านพะเยา ฝั่งตะวันตก ไปยังจุดสิ้นสุดที่บ้านร่องไฮ ระยะทาง 10 กิโลเมตร ขนาด 2 ช่องจราจร เขตทางกว้าง 12 เมตร ผิวทางลาดยางแอสฟัลท์คอนกรีตกว้าง 5-6 เมตร ไม่มีไหล่ทาง ไม่มีหลักกิโลเมตร มีกว๊านพะเยาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ คุณค่าเชิงทิวทัศน์และธรรมชาติของกว๊านพะเยาที่เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ ที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ หรือแรมซาร์ไซต์ (Ramsar Site) มีทิวทัศน์แบบเปิดโล่งกว้างไกล พืชพรรณชายน้ำ ดอกบัวที่บานตามช่วงฤดูกาล ผูกควาย นกนานาชนิด มีคุณค่าเชิงวัฒนธรรมจากวัดและวิถีชีวิตชุมชน แหล่งโบราณคดีบ้านร่องไฮ เรือโบราณ ตำนานพญานาคแห่งกว๊านพะเยา คุณค่าเชิงนันทนาการจากกิจกรรมท่องเที่ยว ชมทิวทัศน์ พักผ่อนปั่นจักรยาน ศึกษาธรรมชาติ ดูนก ตกปลา พายเรือ เป็นต้น ตัวอย่างของการพัฒนาเส้นทางชมทิวทัศน์ระยะสั้น ตั้งอยู่ไม่ไกลจากย่านชุมชนเมือง มีพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นจุดจอตระยมทิวทัศน์และประกอบกิจกรรมนันทนาการได้ค่อนข้างหลากหลาย

ภาพที่ 5 ทศนียภาพการปรับปรุงทางจักรยาน

ที่มา: โครงการจัดทำแผนปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนโครงข่ายทางหลวงชนบทเพื่อการท่องเที่ยว 40 แห่ง

เนื่องจากเส้นทางตั้งอยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองพะเยา จึงมีศักยภาพในการส่งเสริมและพัฒนาเป็นเส้นทางจักรยาน (ภาพที่ 5) ตามแนวทางการพัฒนาเส้นทางจักรยานดังที่ได้กล่าวมาแล้ว สำหรับต้นไม้ถนนสามารถเลือกปลูกต้นสารภีซึ่งเป็นต้นไม้ประจำจังหวัดพะเยา หรือใช้ไม้ยืนต้นพื้นถิ่นริมน้ำ เน้นทรงพุ่มโปร่งเพื่อให้มองเห็นทิวทัศน์กว๊านพะเยา เช่น ไคร้ย้อย ตะแบกนา กระเบาหลัก กระพี้จั่น กัลปพฤกษ์ กาซะลองคำ แคนา แคแสด ปับ พะยอม ส้านใหญ่ เสี้ยวดอกขาว ฯลฯ

การพัฒนาจุดเริ่มต้นเส้นทาง (ภาพที่ 6) ด้วยการติดตั้งป้ายแสดงจุดเริ่มต้น ปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อเน้นทางเข้าให้ชัดเจน ปลูกไม้ยืนต้นเพิ่มเติมเพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้แก่บริเวณ สำหรับจุดสิ้นสุดเส้นทาง (ภาพที่ 6) ติดตั้งป้ายแสดงจุดสิ้นสุด ปรับปรุงศาลาที่มีอยู่เดิม ปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อเน้นบริเวณทางแยกให้ชัดเจน และเชื่อมโยงมุมมองไปสู่แหล่งโบราณคดีบ้านร่องไฮซึ่งตั้งอยู่ถัดจากจุดสิ้นสุดเส้นทาง เพื่อให้เป็นโครงข่ายแหล่งท่องเที่ยวกับเส้นทางชมทิวทัศน์

จุดท่องเที่ยวท่าเรือโบราณบ้านทุ่งกั่ว ช่วงกิโลเมตรที่ 4 เป็นจุดชมทิวทัศน์กว๊านพะเยาและมีเรือโบราณจัดแสดงอยู่ สามารถจัดเป็นจุดบริการข้อมูล ติดตั้งป้ายข้อมูลรวมโดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานเจ้าของพื้นที่ ซึ่งสภาพปัจจุบันมีการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บ้างแล้ว เช่น อาคารอเนกประสงค์ ศาลา จุดชมทิวทัศน์ พื้นที่ริมน้ำ ฯลฯ แต่ขาดการใช้งาน ขาดการดูแลรักษา ขาดที่จอดรถ ขาดความร่มรื่น ควรปรับปรุงด้วยการเพิ่มที่จอดรถเพิ่มที่จุดจักรยาน ห้องน้ำ ร้านค้า ร้านอาหาร เป็นต้น

ตัวอย่างการออกแบบจุดพักรถชมทิวทัศน์กว๊านพะเยา ช่วงกิโลเมตรที่ 6 (ภาพที่ 7 และ 8) เป็นบริเวณที่มีพื้นที่กว้างพอ สภาพปัจจุบันมีศาลา สนามโล่งและอัฒจันทร์ สามารถปรับปรุงเป็นจุดพักรถชมทิวทัศน์ พื้นที่นันทนาการของชุมชนและนักท่องเที่ยว พื้นที่ศึกษาและเรียนรู้ระบบนิเวศกว๊านพะเยา สวนพักผ่อนนั่งเล่นชมทิวทัศน์ริมน้ำ สถานที่ออกกำลังกายกลางแจ้ง สนามเด็กเล่น เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่จอดรถ ที่จอดรถจักรยาน จุดชมทิวทัศน์ ศาลา ระเบียง ทางเดินยกระดับ ป้ายข้อมูลรวม ฯลฯ เพื่อสร้างกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่ เป็นบริเวณที่เหมาะสมสำหรับติดตั้งป้ายชื่อเส้นทางที่ผู้ใช้เส้นทางหรือนักท่องเที่ยวสามารถมาถ่ายรูปป้าย

ข้อเสนอแนะอื่นๆ เนื่องจากพื้นที่โครงการตั้งอยู่ในเขต
กว๊านพะเยาซึ่งเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทหนองบึงน้ำจืดที่มี
ความสำคัญระหว่างประเทศ ควรให้ความสำคัญต่อระบบ
นิเวศธรรมชาติเป็นอันดับแรก การพัฒนาโครงการจึงควร
มีการก่อสร้างเท่าที่จำเป็นเท่านั้น เพื่อลดปัญหาผล
กระทบต่อระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำให้น้อยที่สุด ควรมีการ
สำรวจหรือสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม หากพบว่าบริเวณใดหรือ
ช่วงเวลาใดมีสัตว์ป่าข้ามถนน อาจติดตั้งป้ายเตือนหรือ
จัดมาตรการการเพื่อความปลอดภัยและไม่รบกวนสัตว์ป่า
นอกจากนี้ แนวถนนเดิมมีการกีดขวางทางน้ำตาม
ธรรมชาติที่ไหลลงสู่กว๊านพะเยา ซึ่งอาจเป็นสาเหตุของ
ปัญหาน้ำท่วมขังในพื้นที่และส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ
พื้นที่ชุ่มน้ำ จึงควรปรับปรุงแนวถนนที่กีดขวางทางระบาย
น้ำ ด้วยการสร้างท่ลอดตลอดทุกช่วงถนนที่มีการ
กีดขวางทางระบายน้ำธรรมชาติ หรือการจัดทำถนนลาด
ต่ำเพื่อเป็นช่องทางน้ำล้นในช่วงน้ำหลาก หรือวิธีการอื่นๆ
ที่เหมาะสม

ภาพที่ 7 แนวทางการออกแบบปรับปรุงจุดพักรถชมทิวทัศน์กัวนพะเยา ช่วงกิโลเมตรที่ 6 ถนนรอบกัวนพะเยาฝั่งตะวันตก
ที่มา: โครงการจัดทำแผนปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนโครงข่ายทางหลวงชนบทเพื่อการท่องเที่ยว 40 แห่ง

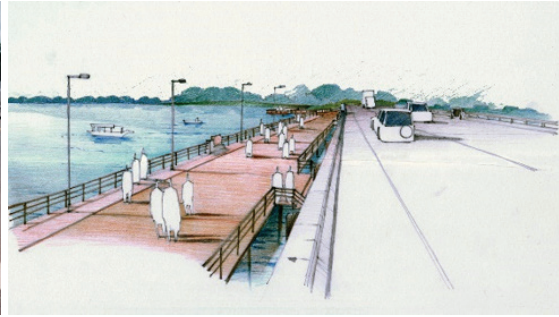

ภาพที่ 8 ทศนียภาพก่อนและหลังการปรับปรุงจุดพักรถชมทิวทัศน์กัวนพะเยา ช่วงกิโลเมตรที่ 6 ถนนรอบกัวนพะเยาฝั่งตะวันตก

ที่มา: โครงการจัดทำแผนปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนโครงข่ายทางหลวงชนบทเพื่อการท่องเที่ยว 40 แห่ง

ถนนสาย บก.3009 จังหวัดบึงกาฬ แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 บ้านชัยพร อำเภอเมือง ผ่านพื้นที่เกษตรกรรม นาข้าว สวนยางพารา วัดและชุมชน ผ่านพื้นที่อำเภอเซกา แล้วลัดเลาะไปตามบึงโขงหลงฝั่งตะวันตกจนไปบรรจบกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2026 ที่บ้าน

โนนจำปาทอง อำเภอบึงโขงหลง ระยะทาง 46 กิโลเมตร ขนาด 2 ช่องจราจร เขตทางกว้าง 12-20 เมตร ผิวทางลาดยางแอสฟัลท์คอนกรีตกว้าง 6 เมตร ไหล่ทางกว้างข้างละ 0-1 เมตร สภาพทางโดยรวมค่อนข้างดี มีบางช่วงที่ผิวทางชำรุด มีน้ำตกชะแนน น้ำตกเจ็ดสี น้ำตกถ้ำพระ

ภาพที่ 9 ทศนิยมภาพก่อนและหลังการปรับปรุงจุดพักรถชมทิวทัศน์สะพานห้วยบังบาตร
ที่มา: โครงการจัดทำแผนปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนโครงข่ายทางหลวงชนบทเพื่อการท่องเที่ยว 40 แห่ง

หินสามวาฬ และหาดคำสมบูรณ์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ทิวทัศน์ที่โดดเด่น ได้แก่ ห้วยบังบาตร ภูทอก บึงโขงหลง นาข้าว สวนยางพารา เป็นเส้นทางที่มีความหลากหลายในการท่องเที่ยวชมทิวทัศน์ทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม ตำนานพญานาคบึงโขงหลง นำเสนอตัวอย่างของการพัฒนาจุดพักรถชมทิวทัศน์ที่ปรับปรุงจากโครงสร้างสะพานเดิมที่ไม่ได้ใช้งานแล้ว

จุดพักรถชมทิวทัศน์ ห้วยบังบาตร ช่วงกิโลเมตรที่ 5 (ภาพที่ 9) สามารถมองเห็นทิวทัศน์ห้วยบังบาตร มีสะพานเดิมที่ไม่ได้ใช้สัญจรแล้วและมีพื้นที่กว้างพอในการพัฒนาเป็นจุดแวะพักและชมทิวทัศน์ได้ สามารถปลูกต้นไม้เพิ่มเติมเพื่อสร้างบรรยากาศให้ร่มรื่น เน้นการใช้ไม้ยืนต้นพื้นถิ่นในการพัฒนาควรเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงเล็กน้อย เช่น จุดจอดรถ จุดชมทิวทัศน์ ระเบียบ ทางเดิน ป้ายชื่อเส้นทาง ป้ายข้อมูลรวม ฯลฯ

ถนนสาย พช.4020 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นถนนสาย พช.4020 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นถนนที่แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3168 อำเภอปราณบุรี วังเลาชายฝั่งทะเลอ่าวไทย ผ่านพื้นที่อำเภอสามร้อยยอดและอำเภอกุยบุรี ไปบรรจบกับแยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ที่อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ ระยะทาง 55 กิโลเมตร ขนาด 2 ช่องจราจร เขตทางกว้าง 25-30 เมตร ผิวทางลาดยาง แอสฟัลต์คอนกรีตกว้าง 6 เมตร ไหล่ทางกว้างข้างละ 0-1

เมตร สภาพทางค่อนข้างดี ผ่านสภาพภูมิประเทศเทือกเขาหินปูน พื้นที่ราบ ป่าชายหาด มีชายหาดต่างๆ และอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ทิวทัศน์ที่โดดเด่น คือ เขาสามร้อยยอดและชายทะเล เป็นตัวอย่างของการพัฒนาเส้นทางชมทิวทัศน์ที่เน้นการชมทิวทัศน์และบรรยากาศสองข้างทางในขณะสัญจรไปบนยานพาหนะ เนื่องจากตลอดเส้นทางไม่มีพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นจุดจอดรถ

จุดชะลอรถชมทิวทัศน์ (ภาพที่ 10 และ 11) ช่วงกิโลเมตรที่ 20-38 มองเห็นทิวทัศน์แบบเปิดโล่งของพื้นที่ชุ่มน้ำ นาทุ่ง วัด และเขาสามร้อยยอด เป็นทัศนียภาพของภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่สวยงาม (ภาพที่ 12) มองเห็นได้ในขณะอยู่บนยานพาหนะ ติดตั้งป้ายเตือนชมทิวทัศน์ในบริเวณก่อนที่จะถึงเพื่อให้เตรียมตัวชะลอรถได้ทัน และเนื่องจากปริมาณการจราจรตลอดเส้นทางไม่หนาแน่นมากนัก มีไหล่ทางตลอดเส้นทาง จึงมีศักยภาพในการส่งเสริมและ

ภาพที่ 10 การติดตั้งป้ายชะลอรถก่อนถึงจุดชมทิวทัศน์
ที่มา: โครงการจัดทำแผนปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนโครงข่ายทางหลวงชนบทเพื่อการท่องเที่ยว 40 แห่ง

ภาพที่ 11 บริเวณชะลอรถชมทิวทัศน์ ใช้การทาสีสัญลักษณ์บนผิวจราจร

ที่มา: โครงการจัดทำแผนปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนโครงข่ายทางหลวงชนบทเพื่อการท่องเที่ยว 40 แห่ง

ภาพที่ 12 ทิวทัศน์ผืนน้ำ วัด ภูเขา

ที่มา: โครงการจัดทำแผนปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนโครงข่ายทางหลวงชนบทเพื่อการท่องเที่ยว 40 แห่ง

ภาพที่ 13 ทิศนียภาพการปรับปรุงทางจักรยาน

ที่มา: โครงการจัดทำแผนปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนโครงข่ายทางหลวงชนบทเพื่อการท่องเที่ยว 40 แห่ง

พัฒนาเป็นเส้นทางจักรยานได้ (ภาพที่ 13) สำหรับช่วงถนนที่สภาพภูมิทัศน์สองข้างทางเป็นที่โล่ง ขาดร่มเงา ไม่มีทิวทัศน์โดดเด่น สามารถปลูกไม้ยืนต้นเพิ่มเติมเพื่อให้ร่มเงาแก่ถนนและทางจักรยาน สามารถใช้ต้นเกดซึ่งเป็นต้นไม้ประจำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ หรือใช้ไม้ยืนต้นพื้นถิ่นทนเค็ม เช่น กระถิง กันเกรา จิกเล ดินเบ็ดทะเล โพทะเล สนทะเล ฯลฯ

การออกแบบระบบป้าย

ระบบป้ายมีความสำคัญในการแสดงทิศทาง ตำแหน่งจุดหมายปลายทาง ระยะทาง องค์ประกอบต่างๆ ของเส้นทาง แสดงข้อมูลเพื่อการท่องเที่ยวและชมทิวทัศน์ป้ายบางประเภท เช่น ป้ายชื่อเส้นทาง ยังสามารถเป็นจุดน่าสนใจได้ รูปแบบป้ายชนิดต่างๆ อ้างอิงจากมาตรฐานป้ายจราจรของกรมทางหลวงชนบท ใช้ข้อความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ควรเลือกใช้วัสดุที่มีความคงทน แข็งแรง ทนทานต่อการใช้งานกลางแจ้ง สำหรับการติดตั้งป้าย ควรมีการศึกษาลักษณะทางกายภาพของบริเวณที่จะติดตั้ง พิจารณาริเวณติดตั้งให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสอดคล้องกับป้ายจราจรอื่นๆ เพื่อมิให้ขัดแย้งกัน เพื่อความปลอดภัยในการสัญจร และต้องให้ความสำคัญระมัดระวังเป็นพิเศษในการเลือกใช้ ชนิด ขนาด และจำนวนป้ายเท่าที่จำเป็น สามารถปรับขนาดป้ายให้มีความเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพภูมิทัศน์บริเวณนั้นเพื่อมิให้ป้ายเป็นตัวบดบังหรือทำลายทัศนียภาพของเส้นทางชมทิวทัศน์ลงไป นอกจากนี้ สามารถออกแบบตราสัญลักษณ์ของแต่ละเส้นทางที่สื่อถึงคุณค่าอันโดดเด่นของเส้นทางนั้น นำมาใช้ประกอบกับการออกแบบป้ายหรือองค์ประกอบภูมิสถาปัตยกรรมอื่นๆ รายละเอียดของป้ายสำหรับเส้นทางชมทิวทัศน์สามารถจำแนกได้ ดังนี้

ป้ายชื่อและสัญลักษณ์เส้นทาง อาจผนวกเข้ากับป้ายบอกจุดหมายปลายทาง หรือป้ายบอกทิศทางแหล่งท่องเที่ยว ติดตั้งก่อนถึงเส้นทางเพื่อแสดงทิศทางและตำแหน่งเส้นทางชมทิวทัศน์ ให้ผู้ใช้เส้นทางเตรียมตัวเข้าสู่หรือเลี้ยวเข้าสู่เส้นทางได้ทัน หากเป็นเส้นทางชมทิวทัศน์ที่มีระยะทางค่อนข้างยาว ในระหว่างทางควรติดตั้งป้ายชื่อและสัญลักษณ์เส้นทางที่มีลักษณะเป็นป้ายขนาดย่อม 60x80 เซนติเมตร (ภาพที่ 14) เพื่อแสดงว่าเป็นเส้นทางชมทิวทัศน์ โดยพิจารณาจำนวนและความถี่ของป้ายตามความเหมาะสม ไม่ควรมีการเกินไป

ภาพที่ 14 ตัวอย่างแบบป้ายชื่อและสัญลักษณ์เส้นทาง ป้ายแสดงจุดเริ่มต้นเส้นทาง และป้ายแสดงจุดสิ้นสุดเส้นทาง
ที่มา: โครงการจัดทำแผนปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนโครงข่ายทางหลวงชนบทเพื่อการท่องเที่ยว 40 แห่ง

ป้ายแสดงจุดเริ่มต้นเส้นทาง เพื่อแสดงว่าได้เข้ามาในเส้นทางชมทิวทัศน์แล้ว บอกชื่อเส้นทางและมีข้อความยินดีต้อนรับ เป็นป้ายเสาสูงแบบยืน ขนาดไม่เกิน 220x300 เซนติเมตร เพื่อแสดงและเน้นจุดเริ่มต้นเส้นทาง แต่ถ้าสภาพพื้นที่ไม่เอื้ออำนวยหรือไม่เหมาะสมต่อการติดตั้งป้ายแบบยืนซึ่งมีขนาดค่อนข้างใหญ่ สามารถติดตั้งป้ายขนาดย่อมลงมา 60x80 เซนติเมตร (ภาพที่ 14) ติดตั้งที่ระยะ 100-150 เมตร จากจุดเริ่มต้นเส้นทาง ในกรณีที่มีทางแยกอื่นๆ นำเข้าสู่เส้นทางหรือทางเข้ารอบควรติดตั้งป้ายเริ่มต้นเส้นทางขนาดย่อมเพื่อเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงการเข้าสู่เส้นทาง

ป้ายแสดงจุดสิ้นสุดเส้นทาง (ภาพที่ 14) มีข้อความขอให้เดินทางโดยสวัสดิภาพ ขนาด 60x80 เซนติเมตร ติดตั้งที่ระยะ 100-150 เมตร ก่อนถึงจุดสิ้นสุดเส้นทาง เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงการจะออกจากเส้นทางชมทิวทัศน์

ป้ายข้อมูลรวม มีลักษณะเป็นป้ายสื่อความของเส้นทางชมทิวทัศน์ แสดงข้อมูลแผนที่ ระยะทาง โครงข่ายถนน และการเข้าถึง จุดชะลอรถชมทิวทัศน์ จุดพักรถชมทิวทัศน์ จุดท่องเที่ยว กิจกรรมนันทนาการ ช่วงเวลาหรือฤดูกาลท่องเที่ยวชมทิวทัศน์ การเชื่อมต่อพื้นที่โดยรอบ คำขวัญประจำจังหวัด รูปภาพประกอบ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ ติดตั้งบริเวณจุดเริ่มต้นเส้นทาง หรือจุดพักรถชมทิวทัศน์ หรือจุดท่องเที่ยว ตามความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ เนื่องจากเป็นป้ายที่แสดงรายละเอียดข้อมูล จะต้องจัดรถเพื่อมาดูและใช้เวลาในการอ่านป้าย

ป้ายชื่อเส้นทาง (ภาพที่ 15) เป็นป้ายที่มีขนาดใหญ่ เป็นสิ่งหมายตา (landmark) ของเส้นทาง มองเห็นได้อย่างชัดเจน มีรูปแบบหรือใช้วัสดุที่สื่อถึงเอกลักษณ์ท้องถิ่น คำนึงถึงสภาพแวดล้อมและลักษณะภูมิทัศน์ของบริเวณที่จะติดตั้ง มีรูปแบบ ขนาดและสัดส่วนที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ อาจมีการออกแบบให้แตกต่างกันไปในแต่ละเส้นทางหรือแต่ละภูมิภาค ติดตั้งในบริเวณจุดพักรถ

ภาพที่ 15 ตัวอย่างการออกแบบป้ายชื่อเส้นทางที่แตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค
ที่มา: โครงการจัดทำแผนปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนโครงข่ายทางหลวงชนบทเพื่อการท่องเที่ยว 40 แห่ง

ชมทิวทัศน์หรือบริเวณที่ผู้ใช้เส้นทางหรือนักท่องเที่ยวสามารถจอดรถเพื่อมาถ่ายรูปป้าย โดยอาจมีทิวทัศน์อันสวยงามเป็นฉากหลัง ควรเลือกใช้วัสดุที่มีความคงทน แข็งแรง ทนทานต่อการใช้งานกลางแจ้ง เช่น ฐานป้าย ใช้โครงสร้าง คสล. กรูแผ่นหินธรรมชาติที่หาได้ในท้องถิ่น เช่น หินกาบ หินทราย หินแกรนิต ฯลฯ หรือทำผิวกรวด ล้าง ทรายล้าง หรือก่ออิฐโชว์แนว แผ่นป้ายใช้แผ่น สแตนเลส กัดกรดตามตัวอักษร หรือไม้เทียม เซาะร่อง ตามตัวอักษร ทาสี ตราสัญลักษณ์กรมทางหลวงชนบท ใช้สติ๊กเกอร์พิมพ์สี แปะบนแผ่นโลหะ และยึดกับแผ่นป้าย หรือฐานป้ายตามความเหมาะสม

ป้ายเตือนก่อนถึง ได้แก่ ป้ายชะลอรถชมทิวทัศน์ ขนาด 60x150 เซนติเมตร และป้ายจุดพักรถชมทิวทัศน์ ขนาด 60x180 เซนติเมตร เป็นป้ายเตือนก่อนถึงบริเวณ ชมทิวทัศน์และจุดพักรถ ติดตั้งที่ระยะ 1 กิโลเมตรก่อนถึง

ป้ายอื่นๆ เช่น ป้ายข้อมูลทิวทัศน์เฉพาะจุด ป้ายข้อมูล แหล่งท่องเที่ยว ฯลฯ เพื่อสื่อความหรือให้ข้อมูลความรู้ แก่ผู้สนใจ ควรออกแบบและเลือกใช้วัสดุให้เหมาะสมกับ สภาพภูมิประเทศและบรรยากาศทิวทัศน์ของแต่ละพื้นที่ ส่วนป้ายจราจร ป้ายเตือนทางแยก ป้ายบอกระยะทาง ป้ายบอกทิศทางไปสู่แหล่งท่องเที่ยว ป้ายบอกจุดหมาย ปลายทาง และป้ายอื่นๆ ให้พิจารณาติดตั้งตามหลัก วิศวกรรมจราจรและสภาพพื้นที่

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

เส้นทางชมทิวทัศน์เป็นเส้นทางที่มีคุณค่าทั้งในด้าน ทิวทัศน์ ธรรมชาติ วัฒนธรรม และนันทนาการ มีถนน ทางหลวงชนบทหลายสายทางที่มีศักยภาพในการพัฒนา ให้เป็นเส้นทางชมทิวทัศน์ได้ ขั้นตอนการออกแบบ ภูมิทัศน์เพื่อพัฒนาเส้นทางเริ่มจากการเก็บข้อมูล ซึ่งประกอบไปด้วย ข้อมูลพื้นฐาน เนื้อหาคุณค่า ข้อมูล โครงข่ายคมนาคมและมาตรฐานความปลอดภัย ปัจจัยต่อ ผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบ การวิเคราะห์ข้อมูลเน้นไป ที่การวิเคราะห์มุมมองและทิวทัศน์ และการวิเคราะห์

ศักยภาพและอุปสรรคในการพัฒนา ในการพัฒนาเส้นทาง ควรมีการพัฒนาองค์ประกอบสำคัญของเส้นทาง ชมทิวทัศน์ ได้แก่ จุดเริ่มต้นเส้นทาง จุดสิ้นสุดเส้นทาง จุดชะลอรถชมทิวทัศน์ จุดพักรถชมทิวทัศน์ จุดท่องเที่ยว ทางจักรยาน ต้นไม้ถนน ระบบป้าย สำหรับแนวคิดในการ ออกแบบ ควรเน้นการสร้างเอกลักษณ์ให้แก่เส้นทางบน ฐานของคุณค่าที่มีอยู่เดิม สร้างหรือพัฒนาเฉพาะเท่าที่ จำเป็น ใช้รูปแบบที่เรียบง่าย กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม เพื่อส่งเสริมคุณภาพทิวทัศน์เดิมเป็นหลัก ส่วนแนวทางการออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์ ควรเน้นการปรับปรุง จากพื้นที่เดิมที่มีอยู่แล้วให้สามารถใช้งานได้อย่าง มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การออกแบบองค์ประกอบ ภูมิสถาปัตยกรรมควรเลือกใช้รูปแบบและวัสดุในลักษณะ ที่จะไม่ไปแข่งกับภูมิทัศน์โดยรอบ แข็งแรงทนทาน ไม่ต้อง ลงทุนและดูแลรักษามากนัก รวมทั้งการปลูกไม้ยืนต้น เพิ่มเติมเพื่อสร้างความสวยงาม ร่มรื่น และสมดุลในระยะ ยาว

ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานในขั้นตอนต่อไปของการ พัฒนาเส้นทางชมทิวทัศน์ คือ ขั้นตอนการสำรวจในระดับ ละเอียดเพื่อทราบข้อมูลอย่างถูกต้องและครบถ้วนเพื่อ การพัฒนางานออกแบบในขั้นรายละเอียดต่อไป ตลอดจน แนวทางการรักษาต้นไม้เดิมและการใช้ภูมิทัศน์เพื่อช่วย ลดผลกระทบทางสายตา สิ่งสำคัญอีกประเด็นหนึ่ง คือ การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ ชุมชนในท้องถิ่น ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเส้นทาง เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและการดูแล รักษา เพื่อปกป้องรักษาและส่งเสริมเนื้อหาคุณค่าของ เส้นทางชมทิวทัศน์ พร้อมกับการสนับสนุนการท่องเที่ยว และการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจอย่างสมดุล เพื่อให้การ พัฒนาเส้นทางชมทิวทัศน์ประสบผลสำเร็จและยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กรมทางหลวงชนบท. (2556a). *คู่มือการติดตั้งป้ายจราจร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กรมทางหลวงชนบท.
- กรมทางหลวงชนบท. (2556b). *แบบมาตรฐานป้ายจราจร*. กรุงเทพฯ: กรมทางหลวงชนบท.
- จามรี อารยะยานิมิตสกุล, นิลุบล คล่องเวสสะ, ภาวดี ธนวิสุทธิ, กนกวลี สุธีธร, สิรินพรา วัฒน, กนก เจริญนระวี, ... สุธา ขาวเขียว. (2550). *โครงการศึกษาแนวทางการออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ทางหลวง*. กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จามรี อารยะยานิมิตสกุล, นิลุบล คล่องเวสสะ, ภาวดี ธนวิสุทธิ, กนกวลี สุธีธร, สิรินพรา วัฒน, กนก เจริญนระวี, ... สุธา ขาวเขียว. (2552). *โครงการศึกษาแนวทางการจัดทำโครงการและออกแบบเส้นทางชมทิวทัศน์*. กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เต็ม สมิตินันท์. (2544). *ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: กรมป่าไม้.
- บริษัท สยามเอนเนอร์ยี เอ็นจิเนียริง คอนซัลแตนท์ จำกัด. (ม.ป.ป.). *เกณฑ์กำหนดการออกแบบทางสำหรับกรมทางหลวงชนบท*. กรุงเทพฯ: (ม.ป.ท.).
- บริษัท สยามเอนเนอร์ยี เอ็นจิเนียริง คอนซัลแตนท์ จำกัด. (ม.ป.ป.). *โครงการจัดทำแผนปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนโครงข่ายทางหลวงชนบทเพื่อการท่องเที่ยว 40 แห่ง*. กรุงเทพฯ: (ม.ป.ท.).
- California Department of Transportation. (n.d.). *Scenic highways*. Retrieved September 21, 2019. <https://dot.ca.gov/programs/design/lap-landscape-architecture-and-community-livability/lap-liv-i-scenic-highways>
- Norwegian Scenic Routes. (n.d.). *Architecture and art*. Retrieved September 22, 2019. <https://www.nasjonale turistveger.no/en/about-us/architecture-and-art>
- U.S. Department of Transportation. (n.d.). *America's byways*. Retrieved September 21, 2019. <https://www.fhwa.dot.gov/byways/>